

HYVINVOINNIN KUVA JA SUUNTA

PETTERI KIVIMÄKI

Jyväskylän kaupungin hyvinvointikertomus 2005

TIIVISTELMÄ **Johdanto ja yhteenveto**

21.8.2006
Jyväskylän kaupunki

1 Johdanto

Monet kunnassa tehtävät päätökset vaikuttavat kuntalaisten hyvinvointiin ja hyvinvoinnin edellytyksiin. Päätöksen valmistelun ja päätöksenteon taustalle tarvitaan tietoa myös kuntalaisten hyvinvoinnista. Hyvinvointikertomus on luottamushenkilöitä ja viranhaltijoita palveleva katsaus kuntalaisten hyvinvointiin ja siihen vaikuttaviin tekijöihin. Kertomuksen tavoitteena on kuvata viimeaikaista hyvinvoinnin kehitystä sekä hyvinvoinnin vahvuuksia ja heikkouksia.

Jyväskylän kaupungin ensimmäinen hyvinvointikertomus laadittiin vuonna 2002 ja sitä käsiteltiin luottamuselimityksessä vuoden 2003 aikana. Käsitellyn yhteydessä päätettiin, että laaja-alainen hyvinvointikertomus laaditaan valtuustokausittain ja toisen hyvinvointikertomuksen valmistelu aloitettiin vuonna 2004. Kertomuksen laatiminen on tehty vuonna 2005 kaikkien kaupungin toimialojen yhteistyönä. Kertomustyöhön osallistuneet ryhmät ja viranhaltijat esittellään liitteessä 1.

Hyvinvointikertomuksella tulee olla tiivis yhteys kunnan strategiseen suunnitteluun, toimintaohjelmien laatimiseen ja toiminnallisten tavoitteiden määrittelyyn sekä päätöksentekoon. Hyvinvointikertomuksen tavoitteena on osaltaan korostaa hyvinvointipolitiikan merkitystä kunnan toiminnan ja kilpailukyvyn tärkeänä kulmakivenä. Terveysten edistämisen näkökulmasta on tärkeää, että päätöksiä tehtäessä pohditaan myös niiden vaikutuksia hyvinvointiin. Hyvinvoinnista vastaaminen ei rajoitu tietyille hallinnon sektoreille, vaan hyvinvointivastuu koskettaa kaikkia toimialoja ja myös kaupunkiorganisaation ulkopuolisia tahoja. Hyvinvointikertomus on laadittu kaupunkiorganisaatiossa ja se näkyy väistämättä myös kertomuksessa. Erityisesti hyvinvointivastuuta kuvataan kaupungin tuottamien palveluiden kautta, vaikka sekä yksityinen että kolmas sektori ovat toiminnoiltaan erittäin tärkeitä hyvinvoinnin edellytysten synnyttäjiä.

Jyväskylän viimeaikaisen kehityksen ovat vaikuttaneet monet valtakunnalliset ja jopa globaalit tekijät. Suomessa 1990-luvun laman yhteydessä talous-, työllisyys- ja julkistalouden kriisi seurasi toisiaan. Hyvinvointivaltion kasvun ajasta siirryttiin julkistalouden tasapainottamisen ja sosiaaliturvan supistamisen aikaan. Monet työelämän rakenteelliset muutokset ovat johtaneet siihen, että lamaa edeltävää korkeaa työllisyyttä ei ole tavoitettu uudelleen ja kehityksen seurauksena väestön hyvinvointierot ovat kasvaneet.

Hyvinvointikertomuksen tehtävänä on osoittaa suuntaviivoja paikalliselle hyvinvointipolitiikalle. Hyvinvointierojen kasvaminen ja kuntien kireä taloustilanne vaativat paikallisen hyvinvointipolitiikan vahvistamista ja terveyden edistämistä hallinnon eri sektorien yhteistyössä. Monet nykyiset ongelmat ovat luonteeltaan nk. ilkeitä ja niiden syyt, oireita ja seurauksia on vaikea erottaa. Niiden ratkaisemista ei voida selkeästi vastuuttaa yksilölle, yhteisölle tai yhteiskunnalle, vaan niiden ratkaisu vaatii uudenlaisia kohdennettuja toimia.

Hyvinvointikertomuksen tavoitteena on tuoda esille hyvinvoinnin moniulotteisuus. Hyvinvointi on arkipäiväinen asia, joka rakentuu monien tekijöiden summana. Hyvinvointikertomuksessa yhdistetään hyvin eritasoisia asioita samoihin kansiin. Esimerkiksi virkistysmahdollisuudet koskettavat lähes kaikkia asukkaita, kun erilaisten terveyden tai sosiaalisten ongelmien esittely voi kiinnittää huomiota marginaaleihin. Hyvinvoinnin kuvaamiseen liittyy tasojen erilaisuus, mutta myös ymmärrys ihmisten oikeudesta hyvinvointiin ja hyvinvoinnista arvona.

7 Yhteenvedo

7.1 Hyvinvoinnin kuva ja suunta

Jyväskylän ensimmäinen hyvinvointikertomus valmistui vuonna 2002. Sen yhteydessä kuvattiin sekä hyvinvoinnin myönteisiä ulottuvuuksia että hyvinvoinnin kehittämisen tarpeita. Nyt toisen hyvinvointikertomuksen yhteydessä esitellään samoja sisältöjä kuuteen eri teemaan jaoteltuna.

Hyvinvoinnin edellytykset ovat olemassa

Jyväskylä on muiden suomalaisten kasvukeskusten tavoin kehittynyt nopeasti viimeisten vuosien aikana. Jyväskylällä on monia ominaispiirteitä ja vahvuuksia, jotka mahdollistavat asukkaiden hyvinvointia ja synnyttävät edellytykset kaupungin menestymiselle:

- Nuori ja palvelurakenteen kannalta taloudellinen väestön ikärakenne
- Asumisolosuhteet ovat kehittyneet myönteisesti, asuntorakentaminen on ollut vilkasta ja asunnottomuus on vähentynyt
- Tiivis kaupunkirakenne, lyhyet etäisyydet ja eri liikennemuotojen toimivuus helpottavat sekä arkipäiväistä liikkumista että palveluiden saavutettavuutta
- Jyväskylässä on maakunnallisena keskuksena monipuoliset ja hyvät edellytykset harrastus- ja kulttuuritoiminnalle
- Jyväskyläläiset ovat korkeasti koulutettuja
- Jyväskylään on syntynyt laman jälkeisenä aikana runsaasti uusia työpaikkoja ja kasvu on jatkunut 2000-luvulla

Hyvinvoinnin edellytysten säilyminen ei ole itsestään selvää. Elinkeinojen ja talouden myönteinen kehitys on jatkossakin edellytys Jyväskylän ja seudun hyvinvoinnille. Myös kaupungin huono taloudellinen tilanne ja velkaantuminen ovat riski hyvinvoinnin pitkäjänteiselle kehittymiselle Jyväskylässä.

Työttömyys on säilynyt korkealla tasolla

1990-luvun alun lama oli suuri murros suomalaisessa yhteiskunnassa. Lama vaikutti rajusti myös Jyväskylään ja laman jäljet ovat edelleen havaittavissa. Nopeasta työpaikkojen kasvusta huolimatta työttömien määrä on säilynyt korkealla tasolla. Työttömyys vaikuttaa monin eri tavoin hyvinvointiin ja työttömyys näkyy Jyväskylässä muun muassa:

- Työttömyys on vertailukaupunkeihin nähden korkealla tasolla, vaikka työpaikat ovat lisääntyneet
- Pitkäaikaistyöttömien osuus on edelleen korkea (25 prosenttia työttömistä)
- Pitkäaikaistyöttömyys kohdistuu erityisesti yli 50-vuotiaisiin työttömiin
- Nuorisotyöttömyys on laskenut alle 20 prosentin, mutta edelleen se on vertailukaupunkien kolmanneksi korkein
- Toimeentulotukea saaneiden osuus on vertailukaupunkeihin nähden korkealla tasolla
- Korkea työttömyys heijastuu veronalaisten tulojen kehitykseen Jyväskylässä

Hyvinvointierot ovat kasvaneet

Laman jälkeen suomalaisten hyvinvointierot ovat kasvaneet monien tutkimuksien mukaan. Hyvinvointieroja on käsitelty julkisuudessa erityisesti tuloerojen muodossa, mutta samalla on havaittu väestön sosioekonomisten terveyserojen kasvaneen. Tällä tarkoitetaan, että mitä paremmassa yhteiskunnallisessa asemassa ihmiset ovat, sitä parempi heidän terveytensä keskimäärin on. Huono terveys on myös riski syrjäytymiselle ja vaikuttaa odotettavissa olevaan elinikään.

Hyvinvointierojen kasvaminen näkyy myös Jyväskylässä, vaikka koko väestöä kuvaavilla indikaattoreilla sitä on vaikea havaita. Erot heijastuvat kuitenkin muun muassa:

- Erot terveystyöskentelyssä (mm. liikunta ja ravinto) ovat merkittäviä niin lapsilla kuin työikäisilläkin kyselyjen mukaan
- Väestön hyvinvointierojen kasvaminen välittyy myös asuinalueiden välisiin eroihin. Jyväskylän suuralueiden väliset tulo- ja työllisyyserot ovat kasvaneet laman jälkeisenä aikana.

Huono-osaisuuden ongelmat ovat tiivistyneet

Hyvinvoinnin myönteisen kehityksen taustalle usein unohtuvat monet hyvinvoinnin ongelmat. Huonoimmassa asemassa olevat eivät usein pysty osallistumaan julkiseen keskusteluun ja ongelmat painuvat näkymättömiin. Monet ongelmat kietoutuvat vaikeiksi kimpuiksi ja heijastuvat yksilöiden lisäksi perheisiin ja lähiyhteisöihin.

Jyväskylän pahoinvointi nousi uutisotsikoihin, kun Kuntalehden vertailussa syyskuussa 2004 Jyväskylä sijoittui Suomen pahoinvoivimmaksi kaupungiksi. Uusimpien tilastojen valossa Jyväskylä ei ole samalla vertailulla enää kärkitilalla, vaan sijoittuu 20 suurimman kaupungin joukossa neljänneksi. Tämä osoittaa, että Jyväskylä kuuluu niiden suomalaisten suurien kaupunkien joukkoon, missä sosiaaliset ongelmat ja pahoinvointi ovat keskimääräistä yleisempää.

Jyväskylässä huono-osaisuudesta ja hyvinvoinnin ongelmien kasaantumisesta kertovat muun muassa:

- Lastensuojelun tarve on kasvanut 2000-luvulla
- Edelleen osa nuorista käyttää alkoholia runsaasti. Kouluterveyskyselyssä 17 prosenttia 8. ja 9. luokkalaisista ilmoitti olevansa tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa.
- Alkoholin kulutus on vertailukaupunkeja korkeampaa ja alkoholiveron alentaminen on edelleen lisännyt alkoholin kulutusta
- Pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä on vertailukaupunkeihin nähden korkea
- Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneiden osuus aikuisväestöstä on vertailukaupunkeihin nähden korkea
- Ruokapankkien ruoka-apua sai vuonna 2004 edelleen yli 1800 kotitaloutta

Väestön terveydessä hyviä ja huonoja ulottuvuuksia

Monien terveyttä kuvaavien indikaattoreiden perusteella jyvaskyläläisten terveydentila on parantunut viimeisten vuosien aikana. Jyvaskyläläisten terveydentila on kehittynyt myönteisesti myös vertailukaupunkeihin nähden. Myönteisestä terveyden kehittymisestä kertovat muun muassa:

- Koululaisten päihteidenkäyttö on vähentynyt
- Lasten imetys ensimmäisen elinvuoden aikana on Jyvaskylässä selvästi koko maata yleisempää
- Erikoiskorvattavien lääkkeisiin oikeutettujen työkäisten määrä on kehittynyt vertailukaupunkeihin nähden myönteisesti
- Työkyvyttömyyseläkettä saavien osuus työkäisistä on vähentynyt
- Ikävakioitua kuolleisuutta kuvaava indeksi on Jyvaskylässä laskenut ja indeksi on vertailukaupungeista alhaisin
- Ikävakioitu sairastavuusindeksi on vertailukaupunkien toiseksi alhaisin ja parempi kuin Suomessa keskimäärin

Myönteisten kehityssuuntien lisäksi Jyvaskylässä on havaittavissa myös negatiivisia signaaleja väestön terveydessä. Tästä kertovat muun muassa:

- Koululaisten koettu terveys on heikentynyt, sekä niska- ja hartiakivut että masentuneisuus ovat lisääntyneet
- Lasten ja nuorten fyysinen aktiivisuus on alentunut ja vain kolmannes nuorista liikkuu riittävästi
- Alkoholin kulutus on kasvanut alkoholiverotuksen muutoksen seurauksena
- Jyvaskylässä tehdään runsaasti raskauden keskeytyksiä
- Mielenterveyden syistä työeläkkeelle jääneiden määrä on kasvanut ja mielenterveyden sairauksien hoitotarve on kasvanut
- Erikoiskorvattavien lääkkeisiin oikeutettujen ikääntyneiden osuus on kasvanut
- Jyvaskylässä tapahtuu runsaasti ikääntyneille sairaalahoitoa vaativia tapaturmia

Piirun verran parempaan

Jyvaskylän ensimmäinen hyvinvointikertomus laadittiin vuonna 2002. Kertomuksessa Jyvaskylän hyvinvoinnissa havaittiin runsaasti kehittämisen tarpeita. Vuonna 2005 hyvinvoinnin kuva on vuoden 2002 suuntainen. Hyvinvoinnin kokonais kuvan voi katsoa kääntyneen piirun verran parempaan, vaikka edelleen monia vaikeita ongelmia ja haasteita on havaittavissa. Jyvaskylän hyvinvoinnin paremmasta kehityksestä viimeisten vuosien aikana kertoo muun muassa:

- Asumisolosuhteet ovat kehittyneet myönteisesti ja asunnottomien määrä on alentunut
- Väestön koulutustaso on jatkanut nousuaan ja liki kaikki peruskoulun päättäneet löytävät jatkokoulutuspaikan
- Väestön valtionveronalaiset tulot ovat jatkaneet kasvuaan
- Toimeentulotuen tarve ja pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneiden osuus ovat alentuneet viime vuosina

- Työttömien määrä on alentunut hieman ja työllisten määrän kasvu on jatkunut
- Omaisuus-, väkivalta- ja huumerikosten määrä on kääntynyt laskuun
- Lasten ja nuorten päihteiden käyttö on vähentynyt
- Laajasti väestön terveydentilaa kuvaavat indikaattorit (mm. ikävakioitu kuolleisuus, työkyvyttömyyseläkkeen saajien osuus työikäisistä) ovat kehittyneet myönteisesti

7.2 Hyvinvointipolitiikan strategiset linjaukset

Jyväskylän kaupungin hyvinvointipolitiikkaa on linjattu yleisellä tasolla osana koko kaupungin strategiaa. Jyväskylän kaupunkistrategian päämääränä on tasapainoinen kaupunkipolitiikka, jonka kulmakiviksi on määritelty seudun kilpailukyky, kestävä kehitys ja sosiaalinen eheys. Hyvinvointipolitiikan ydinaluetta on sosiaalisesta eheydestä huolehtiminen siten, että samalla ymmärretään hyvinvoinnin yhteys kilpailukykyisen kaupunkiseudun ja kestävä kehityksen tavoitteisiin. Hyvinvointipolitiikka on nähtävä laajemmin kuin vain hyvinvointipalvelujen tuottamisena ja samanaikaisesti asukkaita tulee kannustaa vastuuseen omasta terveydestään, lähiympäristöstään ja läheisistään.

Kaupungin strategiassa määritellään suunta kaupungin talouden tasapainottamiseen, mikä edellyttää tehokasta hyvinvointipalvelujen tuottamista, uusien toimintatapojen käyttöönottoa ja palvelurakenteen uudistamista. Samalla palvelujen on kohdistuttava oikealla tavalla palvelujen tarvitsijoihin. Hyvinvointikertomus sisältää sellaista tietoa kuntalaisten hyvinvoinnista ja palvelutarpeista, jonka avulla palvelujen kohdentumista pystytään parantamaan.

Lisäksi kaupunki on tehnyt kohdennettuja strategioita ja ohjelmia, jotka tarkentavat hyvinvointipolitiikkaa. Tällaisia ovat esimerkiksi vanhuspoliittinen strategia, huumausainestrategia sekä parhaillaan laadittavat ennaltaehkäisevän päihdetyön strategia ja lapsi- ja nuorisopoliittinen ohjelma.

Paikallista hyvinvointipolitiikkaa tarkasteltaessa on myös muistettava, että asukkaiden hyvinvointiin vaikuttaa kuntatason päätöksenteon lisäksi valtion poliittiset päätökset mm. sosiaali- ja terveystaloudessa.

Hyvinvointikertomus osoittaa, että Jyväskylän kaupungin tulee edelleen pyrkiä terävöittämään hyvinvointipolitiikkaansa. Hyvinvointipolitiikkaa terävöittävien toimien tulee painottua vaikuttavuuden ja kustannustehokkuuden perusteella sekä laaja-alaisesti ennaltaehkäiseviin että tarkasti kohdennettuihin toimiin.

Hyvinvointikertomuksen yhteydessä nostetaan esille viisi yleistä strategista linjausta. Linjaukset esitetään hyvinvointipoliittisen keskustelun lähtökohdiksi. Ne sisältävät tilaa poliittiselle keskustelulle ja konkretisoituvat osaksi kaupunkipolitiikkaa kaupungin jatkuvan strategiaprosessin, kehittämis- ja tutkimustoiminnan sekä talous- ja toimintasuunnittelun kautta. Strategisia linjauksia ei kohdenneta tiettyihin väestöryhmiin, kuten esimerkiksi ikääntyneisiin tai maahanmuuttajiin, vaan ne toimivat yleisinä lähtökohtina väestöryhmittäisille hyvinvoinnin haasteille.

Hyvinvointipolitiikasta tarvitaan keskustelua.

1. Järjestö- ja kansalaistoiminta näkyväksi voimavaraksi hyvinvoinnille

Jyväskylä on tunnettu aktiivisena järjestökaupunkina. Monialainen ja kattava yhdistystoiminta on hyvinvoinnin tärkeä voimavara. Jyväskyläläinen yhdistyskenttä on monikerroksista ja laaja-alaista ulottuen poliittisista yhdistyksistä harrastus- ja kulttuuriyhdistyksiin sekä sosiaali- ja terveysalan yhdistyksiin. Järjestöt ovat myös merkittäviä hyvinvointipalvelujen tuottajia.

Vilkasta järjestötoimintaa pidetään yleensä toimivan paikallisdemokratian ominaisuutena. Järjestöjen kautta kansalaiset voivat osallistua paikallisyhteisön toimintaan ja olla vuorovaikutuksessa julkisten toimijoiden kanssa. Tiivistämällä vuorovaikutusta kolmannen sektorin kanssa kaupunki lisää paikallista sosiaalista pääomaa ja turvaa kuntalaisten hyvinvointia.

Yhteistyö yhdistysten kanssa perustuu verkostomaiseen toimintamalliin ja monitoimijuuteen. Kaupungin tulee olla kehittämässä toimintatapoja, joiden avulla kolmannen sektorin merkitys hyvinvoinnin edistäjänä kasvaa ja edellytykset hyvinvointipoliittisiin haasteisiin vastaamiseen lisääntyvät. Myös kolmannen sektorin toimintaa ja erityisosaamista tulee pystyä tekemään näkyvämmäksi ja siten luoda mahdollisuuksia yhteistoiminnan kehittymiselle. Samalla tuetaan asukkaiden osallistumista ja omatoimisuutta. Yhteistyötä järjestöjen kanssa tullaan linjaamaan tarkemmin erillisessä kaupungin ja kolmannen sektorin yhteistyöstrategiassa.

2. Hyvinvointiin kiinnitettävä huomiota yhdyskuntasuunnittelussa

Elinympäristö tukee ja luo edellytyksiä asukkaiden hyvinvoinnille ja sen edistämiseksi. Elinympäristössä voi olla myös sellaisia esteitä tai haittoja, jotka heikentävät asukkaiden hyvinvointia ja sen kokemista. Voimakkaasti kasvavassa Jyväskylässä tulee elinympäristön suunnittelun ja rakentamisen avulla sekä ehkäistä haittojen syntymistä että pyrkiä minimoimaan haittojen vaikutukset asukkaiden hyvinvoinnille.

Elinympäristöjen suunnittelussa on luotava myös edellytyksiä riittävälle virkistymiselle ja elpymiselle. Lihasvoimin tapahtuvan liikenteen ja liikunnan edellytyksiä tulee turvata ja kehittää myös tulevaisuudessa.

Eri asuinalueita ja asumisen muotoja tulee kehittää tasa-arvoisesti eri toimijoiden yhteistyössä. Asuntorakentamisen tulee vastata sekä asukkaiden erilaistuviin asumistoiveisiin että ajankohtaisiin asumisen haasteisiin. Samanaikaisesti on kuitenkin sitouduttava kehittämään kaupunkia alueellisesti tasa-arvoisesti ja sosiaalisesti eheästi. Pahoinvoinnin kasautumista asuinalueille on ehkäistävä sekä yhdyskuntarakentamisen että asuntopolitiikan keinoin ja heikoimmassa asemassa olevien alueiden houkuttelevuutta lisäämällä.

3. Ennaltaehkäiseviä toimintamuotoja kehitettävä jatkuvasti

Asukkaiden hyvinvointi ja ongelmien ehkäisy eivät ole vain sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä, vaan ehkäisevä hyvinvointipoliittinen toiminta ja terveyden edistäminen on nähtävä kaikkien toimijoiden yhteiseksi tehtäväksi. Ennaltaehkäiseviä toimintamuotoja ja niiden merkitystä hyvinvointipoliitikalle tulee kuitenkin kirkastaa kaikilla toimialoilla, myös sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Ennaltaehkäiseviä toimintamuotoja tulee kehittää, tehostaa ja hyödyntää erityisesti asukkaiden terveyden parantamiseksi. Hyvinvoinnin ja terveyden myönte-

seen kehitykseen on Suomessa vaikuttanut keskeisesti juuri ennaltaehkäisevä terveydenhuolto ja terveystkasvatus. Monet elämäntavoista johtuvat sairaudet ovat vähentyneet, mutta vastaavasti uusia haasteita on syntynyt. Haasteet näkyvät terveyserojen lisääntymisenä myös paikallisella tasolla. Esimerkiksi lisääntynyt alkoholin kulutus, diabeteksen yleistyminen ja arkiliikunnan väheneminen korostavat yhä enemmän terveystkasvatuksen ja kohdennettujen ennaltaehkäisevien ja varhaiseen puuttumiseen tähtäävien toimien tarpeellisuutta.

Ennaltaehkäisevien toimintamuotojen tavoitteena on vahvistaa ja saada käyttöön yksilön omia voimavaroja, jolloin itsenäinen kyky selviytyä kasvaa. Kun ongelmiin pystytään puuttumaan varhaisessa vaiheessa, ongelmien kasautuminen ja pitkäaikainen tuen tarve vähenee. Ennaltaehkäiseviä toimintamuotoja ja keinoja varhaiseen puuttumiseen tulee kehittää edelleen paikallisessa hyvinvointipolitiikassa. Toimintamuotojen kohdennettavuutta tulee kehittää vaikuttavuuden kehittämiseksi. Kohdennettavuus tulee toteuttaa kuitenkin siten, ettei kynnys osallistumiseen nouse liian korkeaksi.

4. Heikoimmassa asemassa olevien selviytymistä on tuettava

Pahoinvointi ja huono-osaisuus tiivistyvät moniulotteisiksi ja vaikeiksi ongelmiksi. Huonoimmassa asemassa olevien uhkana on marginalisoituminen ja pysyvä syrjäytyminen. Hyvinvointipolitiikan näkökulmasta on tärkeä kehittää ja pystyä luomaan keinoja, joiden avulla pystytään sekä ehkäisemään syrjäytymistä että lisäämään heikoimmassa asemassa olevien voimavaroja. Oikea-aikaisilla ja täsmällisesti kohdennetuilla tukimuodoilla on pyrittävä katkaisemaan syrjäytymiskierre.

Heikoimmassa asemassa olevien selviytymistä on tuettava palveluiden ja muiden tukimuotojen avulla yhteistoiminnallisesti. Tuloksellisten tukimuotojen toimintaedellytykset tulee turvata ja samalla tulee luoda edellytyksiä välittämistä ja osallisuutta tukevien kanavien syntymiselle.

Työttömyys on edelleen suuri riskitekijä syrjäytymiselle Jyväskylässä. Työllisyyden parantaminen on keskeinen keino huono-osaisuuden ehkäisemisessä. Eri-tyisesti tulee etsiä innovatiivisia ja räätälöityjä toimintamalleja heikossa työmarkkinatilanteessa olevien työllistymiseksi. Olemassa olevien ja uusien toimintamallien kehittämiseksi on tehtävä laaja-alaista ja monitasoista yhteistyötä.

Huono-osaisuuden paikantamiseksi ja siitä kokonaiskuvan saamiseksi tarvitaan paikallisen tason selvityksiä ja tutkimuksia, jotka osaltaan luovat edellytyksiä uudenlaisten toimintamuotojen kehittämiseksi. Kuitenkin samalla on avattava yhä enemmän mahdollisuuksia asiakas- ja kansalaislähtöiselle kehittämiseksi.

5. Palvelut on tuotettava tehokkaasti ja kohdennettava oikein

Kaupungin oma palvelutuotanto on sovitettava taloudellisiin voimavaroihin ja sen perustuttava kuntalaisten palvelutarpeisiin. Lähtökohtana on, että tasapainoisen talouden tilanteessa pystytään parhaiten turvaamaan kuntalaisten hyvinvoinnin perusta. Palvelutuotannon tehostamisessa tarvitaan uusia organisointi- ja toimintatapoja, palveluprosessien parempaa suunnittelua ja johtamista sekä teknologian hyväksikäyttöä. Palvelutuotantoa voidaan tehostaa myös yhteistyöllä muiden toimijoiden kuten seudun kuntien, järjestöjen ja kuntien kanssa. Palvelutuotannon tehostamisen ja uudistamisen suuntia on määriteltävä kaupungin uudessa kaupunkistrategiassa.

Palvelujen kohdentumisessa on tärkeää tietää kansalaisten palvelutarpeet ja niiden kehittyminen. Väestörakenteen ja tarpeiden muutos edellyttää, että palvelurakennetta ja palvelujen sisältöä on pystyttävä muuttamaan tarpeiden mukaan. Palvelutuotantoa on pystyttävä joustavasti uudistamaan.

Hyvinvointikertomuksen tarkoituksena on parantaa palvelutuotannon uudistamisen tietoperustaa ja auttaa palvelujen kohdentamisessa. Hyvinvointipolitiikan linjaukset tukevat palvelujen uudistamista ja vaikuttavuuden parantamista. Edellä todettujen linjausten tulee ohjata palvelutuotannon kehittämistä. Palvelujen uudistamisessa tulee ottaa huomioon kansalaisten vaikuttamismahdollisuudet ja hyödyntää järjestöjen voimavaroja. Yhdyskuntarakenteen ja palvelurakenteen kehittämisen tulee liittyä kiinteästi toisiinsa. Palvelujen on tuettava ennaltaehkäisevää toimintaa ja heikommassa asemassa olevien selviytymismahdollisuuksia.